

Naujienu Antroji Dalis

NR. 879

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXIII METAI

BEVARDIS REALISTAS

Marijampolės Gimnazija – šimtoji “tajemnyčia” bolševikų propagandos “rožančiuje”

Kai Leninas džingischamišką klasterį ir apgaule ruošė vadinamąją spalio revoliuciją, o iš tikrųjų niekšingos reakcijos perversmą, buvo bolševikiškai mitinguojama. Taip, pavyzdžiui, viename tų mitingų Lenino agitatorius, stovėdamas ant stalo, rėkė rėkė: “Draugai! Jeigu štai ant šito stalo pastatysite buržujų ir pakelsite jo marškinius, tai ką pamatysite?”

Iš minios atsiliepia balsas: “Matysim buržujaus pilvą!”

“Tai ne jojo pilvas, tai mūsų pilvas!” — rėkė Lenino agitatorius... ir t. t. be krašto ir saiko net ir dabar Sovietų Rusijos pakartotinai pavergtoje Lietuvoje subolševikinti lietuviai Lenino klastingos propagandos “rožančių” verčiami yra poteriauti. Todėl ir Marijampolės Gimnazija, dabar jau jos šimto metų sukakties proga, negalėjo būti neįterpta į leninizmo “rožančių”, negalėjo nesudaryti sukaktuvinę šimtąją “tajemnyčia”.

1867 metais muravjovinė rusų valdžia buvusią 4 klasių lenkų kalba mokyklą Marijampolėje papildė iki 8 klasių rusų valdžios gimnazijos jau su rusų dėstomąja kalba.

Dabar Lietuvoje J. Kirlys, matyt, bolševikų partijos įpareigotas, parašė 77 psl. brošiūrą, skirtą Marijampolės Gimnazijai, būtent: “Šimtametė mokykla”, leidykla “Mintis”, Vilnius 1967. Kaip ir kiek J. Kirliui pavyko jam skirtą bolševikišką uždavinį atlikti, galima numatyti jau iš brošiūros įvado, kurį yra parašęs pasižymėjęs Lietuvos istorijos klastingas maskolintojas J. Žiugžda. Štai šio įvado būdingesni posmai, parašyti J. Žiugždos įsisavintu bolševikinės propagandos stiliumi: “Užsienio interventams ir vidaus kontrrevoliucijai sužlugdžius 1919 m. Lietuvoje tarybinę santvarką, buržuazijos diktatūros metais reakcinės jėgos kaip tik tokia reakcijos židinio sudarymo linkme stengėsi krepsti visą gimnazijos veiklą... Tik Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos paskelbimas galutinai šiai mokyklai, kaip ir visam Lietuvos švietimui atvėrė naują šviesos sklaidimo kelią... Komunistų partijos vadovaujama, remdamasi galingu marksizmo-leninizmo mokslu, sekmingai ugdo naujus kadrus Tarybų Lietuvai, bendram nepalaužiamam visų Tarybų Sąjungos tautų žygiui komunizmo slatybės keliu... J. Kirlio knyga atskleidžia... kaip mokyk-

los-jubiliatės aplinkoje reiškėsi artimi ir aktyvūs santykiai su pažangiosiomis ir lietuvių ir rusų tautų jėgomis... kaip šios mokyklos dauguma 1940 metais įsijungė į Tarybinės santvarkos kūrimą”.

Kaipgi iš tikrųjų J. Kirlys jam skirtą uždavinį yra atlikęs? Prabėgomis ir be žymesnės dokumentacijos atpasakojęs mokyklų padėtį Suvalkijoje Muravjovo Koriko metais, patį Marijampolės Gimnazijos įsteigimą taip pateikia: “Carizmo represijos po 1863 m. sukilimo labai pakenkė liaudies švietimui Lietuvoje, kuris, vystantis kapitalizmui, pasidarė daug aktualesnis negu pirmiau”, tarsi prieš sukilimą kapitalizmas nesivystė ir švietimas nebuvo aktualus. Be to J. Kirlys čia rašo: “Laikydami nuomonės, kad Lietuvos, o ypač Suvalkų (Augustavo) gubernijos valstiečiai dalyvavo 1863 metų sukilime tik lenkų įtakoje, cariniai administratoriai greta įvairių represijų ėmė teikti ir kai kurių nuolaidų, turėjusių tikslą atitraukti lietuvius nuo lenkų. Kaip tik tokiais tikslais 1866 m. Veiveriuose buvo įsteigta mokytojų seminarija, skirta lietuvių kilmės valstiečių vaikams mokytis, įvedant joje lietuvių kalbos dėstymą. Sekančiais metais (1867) Marijampolės apskrities keturklasė mokykla, papildyta trimis (?) aukštesnėmis klasėmis, buvo paversta gimnazija. Visi mokomieji dalykai dabar čia buvo dėstomi rusų kalba. Be to Marijampolės, taip pat ir Suvalkų gimnazijose buvo pradėta dėstyti lietuvių kalba, jai skiriamas dvi savaitines pamokas, vėliau — vieną, o paskui — vėl dvi. Lietuvių kalbos įvedimas Marijampolės ir Suvalkų gimnazijose, taip pat Veiverių Seminarijoje buvo neabejotinai lietuvių liaudies masių iškovotas iš carizmo laimėjimas.” Deja, be reikalo J. Kirlys šį laimėjimą taip aukštai vertina, laikydamas jį net lietuvių liaudies masių kovos išdava, nors tati buvo tikrai klasteris, kaip Stalino saulė, Paleckio ir Nėries Lietuvos iš Maskvos parvežta, ar “Vilnius mūsų, o Lietuva rusų”. Pačios keturklasės lenkų kalba mokyklos papildymas iki gimnazijos jau rusų dėstomąja kalba ir su viena lietuvių kalbos pamoka, iš viso uždraudus lietuvių spaudą, formaliai tik tiek buvo vertas, kiek šią mokyklą iš lietuvių lenkinimo norėta paversti lietuvių rusini-

(Nukelta į 3 psl.)

Julė ir Nadas Rasteniai

MERYLANDO LIETUVIAI ŠVĘS PASAULIO POEZIJOS DIENĄ

Donelaičio “Metų” angliško vertimo pristatymas. — Nadas Rastenis nominuotas 1967 Nobelio premijai. — Nado ir Julės Rastenių pagerbimas.

Pasaulio Poezijos Diena, kuri kasmet minima spalio 15 dieną, šiais metais bus sekmadienį. Ją atkeldami į šeštadienį, spalio 14 dieną, baltimoriečiai sumanė surengti poezijos ir kultūros šventę.

Iškilmų programa

Amerikos Legijono, Lietuvių Posto 154 nariams iškilmingai įnešus Amerikos, Lietuvos ir Legijono vėliavas, apeigos bus pradėtos bendra svečių ir dalyvių vakariene Statler Hilton viešbutyje, Baltimorėj, 7:00 val. vakare.

Literatūrinėje programos dalyje, Donelaičio “Metų” ištraukas skaitys baltimoriečių vaidintojų sambūrio “Svajos” nare Aldona Majauskaitė - Marcinkevičienė. Tuos pačius dalykus angliškai perskaitys vietos lietuvių tarpe pirmą kartą viešai pasirodanti Baltimorės televizijos kalbėtoja Sylvia Tarvydaitė - Scott, kuri iš WAMR-TV veda moterinis skirtą lietuvių valandėlę, pavadintą “Woman’s Angle”.

Apie Donelaičio kūrybą kalbės taip pat pas mus pirmą kartą apsilankęs svečias iš Filadelfijos, buv. Lietuvos universiteto, dabar Pensilvanijos un-to, prof. Alfred Senn, šveicaras, vedęs lietuvių, gerai išmokęs lietuvių kalbą.

Tokio masto paranga Baltimorėj, berods, pirmutinė. Visuomenėje augant susidomėjimui, aplankiau poetą laureatą Nadą Rastenių, prašydamas ma-

lonėti atsakyti į keletą mano paklausimų.

Pasikalbėjimas su poetu laureatu

— Kokiomis aplinkybėmis teko Jums pirmą kartą susipažinti su Donelaičio raštais?

“Kai mano tėvas staiga buvo pakirstas reumatizmo, rusų pradinę mokyklą buvau lankęs dar tik 7 savaites. Iš jos netikėtai išimtas, eidamas 13-tus metus tapau artojamu. Dienomis dirbau ūkio darbus bei arklio traukiama žagre ariau, o vakarais pats bei su kitų pagalba mokiausi skaityti ir rašyti.

Laimė, kad Stagalėnų (šešių ūkininkų) kaimelyje buvo knygynėlis, kuris buvo man visuo met prieinamas. Jis buvo apie pusantros pėdos pločio ir dviejų su puse pėdų aukščio spintelė ir priklausė mano tėvo Antano broliui Jonui, kuris tuo laikui jau buvo miręs, palikdamas našlę, dvi dukras ir tris sūnus. Jų vyriausias, irgi Jonas (Vinceo, naujorkiečio, ir Jono, klevlandiečio, tėvas) buvo mano pusbrolis ir krikšto tėvas. Jo ir visos jų šeimos malone man buvo leista skolintis visokias pas juos sukrautas knygas ir knygeles. Kiek vėliau, vienur skaičiau ir man įstrigo į galvą toks posmas:

“Donelaičiui galvas lenkim,
Ir pirmus stiklelius trenkim,
Kurs mums skynė ir pramynė
Rašliavos takus”.

(Nukelta į 2 psl.)

MERYLANDO LIETUVIAI . . .

(Atkelta iš 1-mo psl.)

“Man tada Donelaitis buvo dar visai negirdėtas. Sudomino, kodėl jam skiriamas toks tostas”.

— Kas galutinai Tamstą paskatino versti Donelaičio “Metus” į anglų kalbą?

“1923 m. pradžioj Vincas Šliakys, tada “Sandaros” redaktorius, ir aš gyvenome pas komp. Miką Petrauską, So. Bostone. Kartą, vakarieniaujant, šliakys mums rodė persų poeto Kajamo “Rubajatus”, kurių vieną kitą posmą buvo bandęs versti lietuviškai, ir Donelaičio “Metus”, mažo formato, popieriniais viršeliais, — bene tą laidą, kurią 1865 m. paruošė Schleicheris. Man buvo įdomi pradžia, nes nesakė, kaip dabar kad pakeista, kad “sniegas . . . į nieką pavirto” — buvo pasakyta daug “vaizdingiau”.

“Po I-jo pasaul. karo, grįžęs iš Prancūzijos ligoninių ir karo tarnybos, nors buvau pripažintas “nepilnasveikačiu” kareiviu, yis dėlto per 4 metus ir 5 mėnesius (su savo 7 savaitių “narodnos učiliščios” pagrindu) pajėgiau išeiti reikalaujamus kursus, einant į advokatus. Tačiau, būdamas nečiagimiu, jaučiau, kad mano anglų kalbos žodynas dar buvo netobulas. Todėl, nors jau Baltimorėj advokatauau, vis dar studijavau anglų kalbos žodžius, sakinių sąrangą ir įvairius posakius. Kad geriau suprasciau abiejų kalbų žodžių prasmę, mėginiau ši tą, daugiausia poezijos dalykus, versti.

“Apie 1930-1 metus į mano rankas pateko J. Gabrio sutaisyta, su 1908 m. data, “Skaitymo Knyga”, kurioje tarp kitų senesniųjų mūsų raštijos pavyzdžių buvo ir Donelaičio “Metai”, suskirstyti į metlaikius. Pradėjau juos versti angliškai. Bet man vis rodėsi, kad kažko trūksta: kiekvienas skyrius lyg pradėtas, bet nebaigtas. Mat, Gabrio nebuvo pažymėta, kad tai tik ištraukos, o tos poemos išties anksčiau nebuvau skaitęs. Nejučiomis su gyvenimu atėjo mintis versti angliškai “Metus”, kaip ir Baranausko “Anykščių šilėlį, operą “Jūratę ir Kastytį” bei įvairių kitų liet. autorių kūrinius; taipgi versti į lietuvių kalbą “Rubajatus”, Šekspyro “Venus ir Adonis”, Edgar A. Poe “Varną” ir kitų svetimtųjų rašytojų kūrinius, kaip lygiai rašyti lietuviškai savo originalius kūrinius, “Trijų rožių šventę” ir eilėraščius bei angliškai: “War's Curse”, “The Toast to the Host”, “The Story of Amberland” ir daug trumpesnių dalykų.

Donelaičio “Metai” angliškai

1932 m. poetui Juozui Tysliavai atvykus į Ameriką ir lankantis Baltimorėje, man su juo bešnekant, paaiškėjo, kad jis turį pilnutinę “Metų” laidą, išleistą 1909 m. Vilniuje. Netrukus jis tuos J. Šlapelio spausdintus “Metus” man ir atsiuntė. Dirbdamas su ilgesniais ir trumpesniais protarpiais, vertimą baigiau 1938 m.”.

— Turbūt, poezijos vertimas nėra lengvas darbas?

“Versti poeziją yra sunkus darbas. Vertimas iš rusų ar lenkų kalbų ir atbulai — dar pusė bėdos, nes tos kalbos maždaug su mūsų yra vienodos sąrangos, bet angliškoji — visai kitokia ir sudaro daug galvosūkių.

Iš vienos pusės Donelaičio rašyba man nebuvo jau taip sunki, nes mokančiam rusų ir lenkų kalbas Donelaičio “glupstvos”, “raspustai” ir kit. slavybės buvo pažįstami dalykai. Tik kur kas sunkiau tinkamai perduoti neįprasti Donelaičio išreiškimai, idijomai ir posakiai.

“Ilgieji monologai, staigiai įterpti “pamokslai” ir šlapelio ir vėlesnėje liuksusinėje laidoje buvo palikti palaidai. Kad būtų suprantama, kada šneka pats Donelaitis, o kada Pričkus, Selmas Enskys ar kiti, verčiant, reikėjo kam nors priskirti jų šnekas. Dėl to vertėjui kildavo visokių svarstymų.

“Bet vertimo darbe jau turėdamas patirties, vis surasdavau būdų pasitaikiusius kluvinus tinkamai išpajinioti.

“Baigu versti, daug kas pasiteiraudavo, kada “Metai” bus atspausdinti angliškai, klausdavo ir žodžiu ir raštu.

“Kai pagaliau Donelaičio “Metai” užgimė pasauli angliškai rūbu, didelė padėka ir kultūrinės lietuvių visuomenės pagarba priklausau “Lietuvių Dienų” leidėjui Antanui Skiriui, redaktoriumi Bernardui Brazdžioniui, prof. Elenai Tumienei ir visiems talkininkams, kad ryžosi tokiam žygiui.

“Ne tik lietuviams, bet iš turimų žinių galiu spręsti, kad “Metai” patinka ir kitataučiams. Pasigėrėjimą išreiškia atsiliepimai man atėjo iš Lietuvos atstovo Vašingtone p. J. Kajecko, Antano ir Marijos Rudzių Čikagoje, adv. Antano ir Zuzanos Šalnų Bostone ir daugelio kitų.

“Beje, Baranausko “Anykščių šilėlį” mano taipgi verstą angliškai, ir prieš 9 metus išleistą tą pačią “Lietuvių Dienų”, jau išpirko. Berods, ši rudenį ruošiasi leisti antrąją laidą.

“Iš tokių lietuvių kūrybos perlų, paleistų į pasaulį, žmonės pradeda geriau pažinti mūsų tautą, kaip matome, jie paskatinami susidomėti ir dabartine jos padėtimi.

“Karo Prakeikimo” kilmė

Gi apie šiais metais jo vardą išgarsinusi, angliškai parašyta, ir lietuviams nemažai girdėta, savo kūrinių “War's Curse” poetas N. Rastenis štai ką papasakojo:

“Mano poemos “War's Curse” kilmė tokia. Prancūzas Jean Millet Francais (1814—1877) nutapė vaizdą “Vyras su kastuvu”. To paveikslo paveiktas, amerikiečių poetas Edwin Markham (1852—1913) sukūrė poemą, ją taip pat pavadindamas “Vyras su kastuvu”. Ka-

dangi čia išreikšta darbo idėja, Markham vėliau buvo praminėtas darbo žmonių poetu.

“1939 m., vokiečiams užpuolus Lenkiją, per trumpų bangų radiją kartą girdėjau kalbant Harvardo mokslininką, keliautoją ir tyrinėtoją pavarde, rodos, Andrew Chapman (ar Chapman Andrews). Jis nepateisino karų apskritai ir stebėjosi, kad joks poetas neparašo panašios poemos, smerkiančios karą, kaip kad Markham “Vyras su kastuvu”, kur pasmerkiama darbo žmonių išnaudotojai. Nuo to laiko man neišėjo iš galvos, kad gal reiktų tokią poemą pamėginti rašyti, bet vis nebūdavo dingsties.

“Tuo tarpu Hitleris po savo padu jau buvo prispaudęs Klaidę, Čekoslovakiją, Austriją, pusę Lenkijos, Belgiją, Olandiją, Prancūziją, Daniją, Norvegiją, Balkanus, o per Lamanšo kanalą jau pliekė ir Angliją, Drauge su Musolinu kariavo Afrikoje ir Balkanuose. Stalinas taip pat nesėdėjo rankas sudėjęs: jau ir jis buvo pasigrobes kitą pusę Lenkijos, Lietuvą, Latviją ir Estiją. “Pusiniškai” Hitleris su Stalinu net didžiavosi, kad esą susijungę “kraujo pasirašytu paktu”.

“Tuo pačiu metu čia, Amerikoje, komunistai piketavo Baltuosius Rūmus Vašingtone, smerkdami Ameriką ir Angliją už “imperialistinius siekius”. Pamačiau, kad tas karas ir visa su tuo susijusi veidmainybė ir apgaulė yra šlykštus dalykas. Sukrutau rašyti apie tai poemą, kurią pabaigiau 1941 m. gegužės 30 d., Kapų Puošimo Dieną.

“Vėliau garsas apie tą kūrinių netikėtai plačiai pasklido, ypač kai 1966 m. vasario 16 d. proga Marylando kongresmano Garmalz pastangomis poema buvo įdėta į “Congressional Record”. Po to iš United Poets Laureate International organizacijos, kurios būveinė yra Quezon (seniau Luzon) mieste, Filipinuose, ir kurios pirminku šiuo metu yra Dr. Amado M. Yuzon, man atėjo diplomatas, kuriuo 1966 m. spalio 1 d. Pasaulio Poezijos Dienos proga, man suteiktas titulas “Honorary Lithuanian-American Poet Laureate”, kartu atsiunčiamas auksinis medalis ir auksinis laurų vainikas, kurį paskyrė Filipinų Respublikos prezidentas F. E. Marcos.

“Už tą poemą esu gavęs daugybę pagarbos, pareiškimų ir įvertinimo laišku ne tik iš lietuvių visuomenininkų ir veikėjų, bet ir iš kitų kraštų; taip pat iš Amerikos valdžios žmonių: Prezidento ir Ponios Johnsonų, U. S. ambasadoriaus Jungtinėms Tautoms A. Goldbergo ir visos eilės kitų”.

Pagerbtuvių metu apie N. Rastenio poemą “War's Curse” šnekė Marylando Valstijos poetas-laureatas Vincent Godfrey Burns, garsaus škotijos poeto Robert Burns palikuonis.

Garbingų kalbėtojų ir svečių tarpe bus taip pat Baltimorės žymybės: prel. Liudas Mendelis, Sv. Alfonso parapijos klebonas; Juozas Kajeckas, Lietuvos Charge d'Affai-

res; kongresmanai Garmatz ir Burke, pastarasis iš Massachusetts, nominavęs Rastenių Nobelio premijai; W. F. Laukaitis, buvęs Baltimorės pašto viršininkas, ir išskylęs jaunas kunigas Kazys Pugevičius, Baltimorės arkidiecezijos radijo ir televizijos direktorius, čiagi-miš, bet gerai valdęs savo tėvų kalbą.

Bus daug viešnių ir svečių iš Vašingtono, Filadelfijos ir kitur.

Ta proga bus atžymėti ir du Nado ir Julės Rastenių gyvenimo sukaktuviniai įvykiai, šiemet sukako 50 metų, kai N. Rastenis pradėjo rašyti poeziją ir 40 metų, kai susituokė su Jule Baltrukonyte.

Šio vakaro garsinio meno dalyje padainuos jauna Vašingtono lietuvių dainininkė Elena Jurgėlaitė.

Šokiam gros padidinta, baltimoriečių pamėgta, John Lokwick kapela.

Bilietai gaunami (ligi š. m. spalio 8 d.) šiuo adresu:

Donelaitis-Rastenis Committee, 1501 W. Lombard St., Baltimore, Md., 21223.

Pagerbtuvių Komitetas: adv. T. G. Gray-Grajauskas, adv. Dr. Elena Armanienė, Lilian Walsh, Elizabeth Karpers, Emilija Railienė (poeto Juliaus Janonio sesuo), Vincas Gelgudas, Bernardas Karpers, Julius Šilgalis, Jonas Jakubauskas, Kazys Kazlauskas. B. M.

Sionistai skatina žydus šalintis “juodosios jėgos”

Amerikos sionizmo vadas Jacques Torczyner, kalbėdamas savo organizacijos vyk. komitete pasakė, kad antisemitai infiltravo Amerikos civilinių teisių sąjudį ir patarė jauniems žydams liautis rūmus kraštutinius ekstremistus.

Primęs neseniai Chicagoje įvykusią “naujosios politikos konvenciją, kurioje maža judųjų ekstremistų mažuma užvaldė visą konvenciją ir pravedė priešydiškas rezolucijas, Torczyner pasakė: “Paskutiniaisiais mėnesiais pasidarė visiškai aišku, kad ekstremistinis (kraštutinis) negrų sąjudis, panašiai kaip kraštutinis dešiniojo sparno sąjudis Jungtinėse Valstybėse yra antisemitų infiltruotas”.

Sovietai liepia savo žydams pasmerkt Izraelio “agresiją”

Sovietų komunistų partijos oficijozo “Pravda” užsienio politikos bendradarbis Ivanov straipsnyje atsisaukė į SSSR žydus, kviesdamas “pasmerkti Izraelio užsienio politiką, kuri yra panaši žydų persekiotojų nacių politikai II pasauliniame kare”. Straipsnio autorius be to pagrasino, kad Izraelio vada “gali turėti liūdnas pasekmes, jei nepakeis savo lig šiolinių kelių”.

“NAUJIENOS” KIEKVIENO DARBŲ ŽMOGAUS DRAUGAS IR BIČIULIS

MARIJAMPOLĖS GIMNAZIJA . . .

(Atkelta iš 1-mo puslapio)

mo ir pravoslavini mo priemonė. Lietuvių kova su carizmu 1863 metais tiek yra laimėta, kiek per šią kovą ir jos divyriškų įkvėpėjų Sierakausko, Kalinausko, Platerytės vadovavimą ir pasiukojimą buvo įsamoninta ir išsąjvinta tautinio atgimimo ir tautos laisvės teisė bei būtinybė ir reikalas kovoti su nutautintoju, kurio plauko jis bebūtų — maskoliško ar lenkiško. Minėdamas pirmuosius, mokslą ėjusius Marijampolės gimnazijoje lietuvių tautinio budimo skatintojus J. Kirlys savaip juos surinkuoja, pradedamas "liberalinės buržuazijos ideologu" J. Basanavičium ir baigdamas "Lietuvos Komunistų partijos įkūrėjais ir pirmosios Tarybinės vyriausybės organizatoriais" V. Mickevičium-Kapsuku ir Z. Aleksa-Argariečiu. Į šį sąrašą pateko V. Kudirka, J. Mačys-Kėkštas, P. Arminas-Trupinėlis, V. Pietaris, P. Mašiotas, K. Sakalauskas, S. Matulaitis (6 psl.). Bet čia yra net tokių biografinių klaidų, kad "Marijampolės gimnazijoje mokslą ėjo rašytojai — poetai P. Arminas-Trupinėlis, K. Sakalauskas", nors jie mokėsi ir baigė Veiverių Mokytojų Seminariją. Betgi ypatingo dėmesio yra vertas J. Kirlio elgesys, kai jisai, matyt, griežtai išlaikydamas bolševiko partinę liniją, visiškai nepaminė būsimą Lietuvos prezidento K. Griniaus ir jo žmonos Joanos, didžios marijampolėčių moksleivių globėjos ir kovotojos su carizmu.

Kiek plačiau paminėjęs Marijampolės Gimnazijos būklę — jos mokytojus su atskiro dėmesio vertu direktorium caristu Serno-Solovjovičium, visu atsidėjimu bolševikiškai dėsto (1905-1914 metų) gimnazijos veiklos laiko tarpą — nuo 5-ųjų revoliucinių metų iki I d. karo pradžios. Yra tiesa, kad tatai buvo Rusijoje kylančios revoliucijos metai su atitinkamais anų metų revoliuciniais ir caro valdžios reakcijos įvykiais. Šie įvykiai negalėjo neveikti ir Marijampolės gimnazijoje mokslą ėjusiu mokinių. Betgi J. Kirlys prasimano ar kitų pramanytas kartoja tokias "revoliucijas ir streikus", kokių gimnazijoje nebuvo. Šios rūšies pasakoms jisai savo knygpalaikėje paskyrė net apie 10 puslapių. Štai 30-31 pusl. jis taip porina: "Kartą, paskambinus į pamokas, mokiniai pakilo į antrąjį aukštą, kur susispietė ties gimnazijos sale. Inspektorius, pajutęs mokinių nepaprastą sąmyšį, maldavo: "Neikite į salę (salė pamokų metu būdavo užrakinta), ten caro paveikslas. . . Bus blogai!" Tada mokiniai ėmė rinktis šiauriniame antrojo aukšto koridoriaus gale, aktyvesnieji, užlipę ant koridoriaus palangės, ėmė sakyti prieš carą nukreiptas kalbas. Mitingui vadovavo aukštosios klasės mokinys. Gimnazijos direktorius Volkonskis iš-

kvietė Marijampolėje stovėjusius kazokus." Taip nebuvo ir net direktoriaus pavardė iškreipta: direktorius buvo ne Volkonskis, o Volkovskis.

Toliau taip rašoma: "Marijampolės gimnazijoje, kaip ir kitur tais laikais, ir streikai buvo organizuojami. Tuo metu lanke gimnaziją mokiniai prisimena, kad vienas toks mokinių streikas įvyko 1905 m. balandžio 14 d. Mokiniai, surašę lontoje savo reikalavimus, prėmė gimnazijoje atsišaukimų, paskelbė streiką. Išplatintame atsišaukime buvo raginama laikytis vieningai. Vakare prie gimnazijos įvyko gausus mokinių mitingas. Nelankė pamokų visa gimnazija. Streikas truko visą mėnesį."

1905 metais Marijampolės gimnazijos mokiniai nestreikavo, bet buvo veikiami vykusio Rusijoje revoliucinio sąjudžio ypač dėl šaudymo į taikius darbininkus, šventiko Gapon atvestus prie caro rūmų. Gimnazijos mokiniai stipriai veikė D. Vilniaus Seimo nutarimai. Prieš 1905 metų Kalėdas buvo sumanyta suruošti mitingą, kuris įvyko ūkininko Bliūdžiaus prie Rudžių giraitės namuose naktį. Mokinių buvo pilna ūkininko seklyčia be šviesos. Buvo nutarta streikuoti. Čia pat buvo jau ir Kalėdos ir mokiniai išvažinėjo atostogoms į tėviškes, platinio D. Vilniaus Seimo atsišaukimus. Ir čia rašančiam teko dalyvauti mitinge Bliūdžiaus seklyčioje.

Apie Marijampolės gimnazijos "streikus" J. Kirlys toliau rašo taip: "Kitas mokinių streikas įvyko 1906 m. žiemą. Jis truko keletą dienų. Streikui pasibaigus ir mokiniams į gimnaziją sugrįžus, direktorius Volkonskis pakvietė kazokus, kurių revoliucijos metais į Marijampolę "maištininkams tramdyti buvo atsiųsta visa šimtinė. Jie raiti ties gimnazijos paradinėmis durimis išsirikiojo į dvi eiles, vieni prieš kitus, ir su kančiais rankose leido per "šerengą" iš gimnazijos išeinančius mokinius. Kai kuriems, ypač mėginusiems kitais keliais iš gimnazijos pasprukti, kančiais daužė veidą, nugarą — kur pakliuvo. Šita scena iš tikrųjų bolševikiška. Yra tiesa, kad 1906 metais Marijampolės gimnazijos mokiniai streikavo ir čia rašančiam, 1905-1908 metų aukštesniųjų klasių mokiniui, teko mokinių sąjudžiuose ir streike dalyvauti. Po Kalėdų atostogų gimnazijon sugrįžus, buvo sumanyta paminėti 1905 metų sausio 9 dienos darbininkų šaudymo prie caro rūmų Peterburge metines. Rusų, lenkų, žydų ir lietuvių mokinių bendru susitarimu mitingo pirminku buvo išrinktas VIII kl. mokinys F. Treigys, o kalbėtojais — Černiauskas (lenkas) ir Bramsonas (žydas), 1906 m. sausio 9 (22) dienos išvakarėse mokiniams buvo pranešta sekančią dieną po pirmos pamokos susirinkti į mitingą apatinio koridoriaus gale prie gimnastikos klasės. Dideliu ūpo pakilimu į mitingą

susirinko visi mokiniai. Visų didžiū pasipiktinimu paminėta darbininkų šaudymas Peterburge. Kalbėtojais pasiūlė ir visų balsais buvo nutarta pareikšti protestą, nutraukiant tos dienos pamokas. Tatai ir įvykdyta — visi išėjo namo. Sekančios dienos rytą sužinota, kad Treigys ir Bramsonas yra areštuoti, o Černiauskas pasislėpęs. Kilo didelis triukšmas ir mokiniai, apsupę direktorių, reikalavo, kad areštuotieji draugai būtų paleisti. Direktorius teisinosi, kad ne jo, o policijos čia reikalas. Vyresniųjų patariamai, mokiniai vėl susirinko apatinio koridoriaus gale ir vienam mokiniui (Pridotkui) smarkiu stūminu atidarius duris, visi suėjo į erdvę gimnastikos klasę. Kalbėjo VIII kl. mokinys L. Rutkauskas, A. Cypinas ir M. Kriškėičūnas, skatindami mokinius streikuoti iki bus paleisti areštuotieji mokiniai. Taip ir buvo nutarta. Išsigandęs direktorius mitingo metu buvo pa-

kvietęs kazokus, kurie pasirodė prie gimnazijos langų dar mokiniams neišėjus namo. Nors direktorius ragino, bet mokiniai nesiskirstė, reikalaudami, kad kazokai pasitrauktų iš gimnazijos aplinkos. Kažkuris mokinys pasirodžiusiam už lango kazokui parodė špygą. Kazokas reagavo, šautuvo smagaliu išmušdamas langą. Direktorius sutikus pašalinti kazokus ir įsakius jiems pasitraukti, mokiniai ėjo pagrindiniu taku į gatvę ir matė kazokus, išsirikiojusius už inspektoriaus sodo tvoros iš direktoriaus kiemo į gatvę.

Tai gi nei bolševikiškų veidų daugylių, nei varinėjimų per "šerengą" nebuvo. Vakare prie gimnazijos vartų buvo prisegtas sąrašas 120 mokinių, pašalintų iš gimnazijos. Po gerokai ilgai užtrukusių gimnazijos direktoriaus pasitarimų su tėvais gimnazijoje vėl prasidėjo mokslas. Mokinių skaičius sumažėjo (Nukelta į 6 psl.)

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

- SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILLJONUS dolerių savo apdrausimams.
- SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.
- SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.
- SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.
- SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą: už \$1,000.00 apdraudęs tik \$3.00 mokesčio metams.
- SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudęs mokeskis \$2.00 į metus.
- SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės į kuopų veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbus.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA
307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

KNYGA - GERIAUSIA DOVANA

TIEMS, KAS NORI ŠVENTĖMS DUOTI GERŲ DOVANŲ, SIŪLOME PASIRINKTI ŠIAS KNYGAS:

1. Dr. K. Grinius, ATSIMINIMAI IR MINTYS II t., 336 psl. \$5.00
2. Juozas Liūdžius, RAŠTAI, 246 pusl. \$3.00
3. M. Zoščenko, SATYRINĖS NOVELĖS, 199 pusl. \$2.00
4. M. Gimbutienė ir kiti, MAŽOJI LIETUVA, 327 pusl. \$3.00
5. K. B. Kraučionas, ŠIAURUOJU TAKELIU, 178 pusl. \$2.00
6. J. Augustaitis, ANTANAS SMETONA IR JO VEIKLA, 154 pusl. \$1.50
7. Prof. V. Biržiška, SENŲ LIETUVIŠKŲ KNYGŲ ISTORIJA, du tomai 207 ir 225 pusl. \$2.00 ir \$3.00
8. Prof. V. Biržiška, ALEKSANDRYNAS, 430 pusl. \$7.50
9. St. Kairys, LIETUVA BUDO, 416 pusl. \$2.00
10. Vl. Mingėla, KUN. ANTANAS MILUKAS, jo gyvenimas ir darbai. \$6.00
11. Kipras Bielinis, PENKTIEJI METAI, 592 pusl. \$2.00
12. Dr. Antanas J. Gussen, DANTYS, 158 pusl., minkštasis viršelis \$2.00, kietasis \$4.00
13. Juozas Švaistas, PETRAS ŠIRVOKAS, 228 pusl. \$2.00
14. Antanas Baranauskas, THE FOREST OF ANYKŠČIAI, N. Rastenio vertimas, 40 pusl. \$2.00
15. Mikas Petrauskas, EGLĖ ŽALČIŲ KARALIENĖ \$5.00
16. Alfonsas Nevardauskas, PAJŪRIJAI, PAMARIAIS \$5.00
17. Petronėlė Orintaitė, KA LAUMĖS LĖMĖ, 236 psl. \$3.00
18. Kipras Bielinis, TERORO IR VERGIJOS IMPERIJA, 310 pusl. \$1.00

Šitas knygas galite įsigyti "Naujienu" ofise arba gauti paštu, atsiuntę nurodytas sumas čekiu arba money orderiu adresu:

"NAUJIENOS"
1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608

Tautinių šokių švenčių takais

J. Vaičiūnienė

8

Ne kartą esu girdėjusi besiklausinėjančias, kur gauti medžiagos, kokie tie džūkiški, zanavykiški, žemaitiški, kapšiški. Patariau pavartyti "Sodžiaus Meno" 6 knygas, išleistas žemės ūkio rūmų, "Lietuvių moterų tautiniai drabužiai", šaulių moterų šapirografu spausdintas leidinėlis, išleistas tremties stovyklose; "Lithuanian Folk Art", paruosta J. Baltrušaičio... Bet pati netikėjau ir netikiu to patarimo nauda, nes nei "Sodžiaus Meno", nei šaulių moterų leidinio viešumoje nėra. Gal daugiau kas gali turėti "Lithuanian Folk Art" išleistą 1948 m. Vokietijoje, ar albumą Lietuva.

Kad t. drabužiams akies ir skonio neprarastume, neatidėliotinas reikalas sukurti vieną pagrindinę instituciją rūpintis tautinių dr. išlaikymu ir puoselėjimu. Tai, atrodo, būtų L. B-nės pareiga, jeigu ji, tai yra mes, norime ir toliau, ir ilgiau matyti T. šokių, Dainų švenčių programų ir kitur kur reikia dalyvių, apsitaisiusius teisingais t. drabužiais.

Pasiūlymų, nors jie nėra tokia brangenybė, kaip pats darbas, gali būti kad ir tokių. Tartis su birutininkėmis. Jos, sekdamos ano meto lietuvės moters, motinos pavyzdžiu, pirmiau t. drabužiais čia rūpinusios, gal ir dabar įsipareigotų rūpintis ir dirbti t. drabužių išlikimui? Kiek žinau jos ir audėjų dar turi.

Arba šaulės, Vl. ir Em. Putvius tautinių idealų šviesą nešusios į tautą, Lietuvoje turėjusios be didelio pelno ar visai be jokio t. drabužių audyklų.

Arba įgaliokime plačiau veikti T. š. institutą, visai jį remdami. Kad jis jaustų tvirtą moralinę atramą, anuomet esu siūliusi jam susidėti su Lituanistikos Institutu.

Arba įsteigti iš viso naujai tautinių drabužių išlaikymo ir kūrybos draugiją. Ji bendruomenei žinomais keliais pasiektų visuose kraštuose apsisostojusius lietuvius.

Draugija steigtų audimo kursus, kurselius: paruoštų naujų audėjų, instruktorių... Išmokę austi mažomis naminėmis staklėmis, išsiūstų ir namie, kaip dabar kas nori išsiūdžia juostų, takelių. Pasidaryti mažas stakles dar yra mokančių. Pavyzdį "modeliuką" buvo atsinešusi Daina Plaušiniūtė į parodomąją lietuvių kalbos skaitymo pamoką. Naminė audyklėlė galėtų būti įkurdinama puikiai įrengtuose (su televizijomis, barais) rezidencijų rūsiuose...

Draugija paruoštų ir išleistų Lietuvos apylinkių moterų, vyrų, mergaičių, berniukų tautinių drabužių vadovą. Jame būtų parodomos staklėlių dalys, sudėtos kėrti, audimo eiga. Smulkiai aprašyta ir pavyzdžiais parodyta siūlai, spalvos, medžiaga, raštai, brėžiniai, kirpimas, spalvotos išlais aprenktos lėlės... Labai svarbu aprašyti ir parodyti kaip stilizuoti dobilą, saulutę, žvaigždutę, tulpę, kačpėdėlę, katiliuką, devynšarkę, grėbliuką, kriputę, pynele, nagučius... Kaip suskaldyti įvaizdį, ornamentą, — juostos, priejuostės, margučio, skrynios, kampinės... Kaip, jų dalis visaip bedėstant, galima sukurti daugybę naujų — vis kitokių...

(Ar ne iš tų pačių žodžių kalbėtojai ir rašytojai kuria savo stilių!..)

Į tautinių drabužių išlaikymo ir kūrybos sąvoką įeina ir apavo paruošimas: patobulintų, pritaikytų vyželių, naginaičių, batukų - sandalių, kojinių - batų. Kojinių aulai, moterų apavo viršūs gali būti priderintos spalvos (alyvinės, burokinės, gelsvos, rusvos...) odiniai, išpaustais atitinkamais raštais, kaip ir kiti odos tautiniai dirbiniai. Jei lygios odos, tai moteriški gali būti apvesti drabužinės medžiagos kanteliais, ar įvertais surišamais raikšteliais, arba šiaip pagražinti drabužinės medžiagos įvaizdžiai. Gali būti ir ištiesai drabužiniai, arba iš tam tyčia audžiamos stiprios lygios ar raštuotos, lyg gobelenas, ar parėja, medžiagos. Nėra neįmanoma jausti ar įsiūti gintaro ar jo padirbinių karolėlių... Kaip prof. S. Šalkauskis yra pabrėžęs, (ir visiems žinoma), jeigu kas ką myli, tai nori, kad mylimasis "objektas" būtų kuo tobuliausias, ir nieko nesigali tam tobulinimui.

Akivaizdžiai parodyti beplintantį, vadinamą tautiniais drabužiais skarmalizmą, nusikalstamai meškiškai atstovaujantį šios rūšies tautinei kūrybai, būtina paruošti, išleisti tikrų tautinių drabužių spalvotą, patogų vartoti, nors keliolikos lapų, albumėlį "katalogą" su keliolika pilnai aptaisytų būdingiausių pavyzdžių. Šalia jo išleistas "Sodžiaus menas", jeigu ne visi tomai, tai nors tas su tautiniais drabužiais. Išleidimas knygų — pavyzdžių gal nebūtų didesnė pinigų eždis, kaip siuntimas svetur pažaisiti krepšininukų! O atstovaujamoji tikrais tautiniais drabužiais nauda ir nuolatine propaganda ne menkesnė, nekaltant apie tautinį auklėjimą.

Nors kartą per metus šen bei ten suruošiama platesnė tautinių šokių ir drabužių puota "balius", skiriamas už tikriausius gražiausius, ypač savo darbo, premijas. Kodėl negalėtų būti suruošta ir ilgesnė, kad ir Čiurlionio galerijoje Čikagoje tautinių drabužių paroda?!!

Lietuviškų centrų, mokyklų lentynose, kampinėse turi stovėti ir taisyklingai aptaisytų vietovinių, etnografiniais drabužiais lėlių. O namų aplinkoje?!!

Lietuviški laikraščiai, žurnalai turi skirti daugiau vietos gražiais tautiniais drabužiais dėvėtojų nuotraukoms.

Pasekime ir gen. Nagiaus pavyzdžiu laiks nuo laiko padaryti staigmeną, papuošdami jaunas dėvėtojas rožėmis ar šiaip kuo nors išskirdami.

Ar nebūtų prasminga, kilnu, kad, baigusieji, ypač gerai, lituanistinę mokyklą, įstojantieji į Pedagoginį institutą ar universiteto lit. semestrą gautų iš tėvų, artimųjų, savo organizacijų ar pačios mokyklos dovanų tautinius drabužius. Vardinių, tautos švenčių, Vasario 16-sios progomis šeimos draugai, giminės, tegu apdovanoja ir tautiniais drabužiais...

Tautiniai drabužiai, nors ir be pelno gaminami, yra ir bus už daugelį fabrikinį brangesni, nes jie, kuriami pavieniai, skirtingai, kaip meno kūrinys, reikalauja daugiau darbo. O kūrinys, ne nuorašas, "kopija" visoks ir visada brangus. Jis tas pats yra tik vienas. Tautiniai drabužiai pigesni už kitus pasidaro tuo atžvilgiu, kad neišeina iš mados, nereikia jų nuolat keisti naujais.

JADVYGA MATULAITIENĖ,

III-sios Tautinių šokių šventės programos vadovė

Būtų pigiau ir, beto, dar labai įdomu ir malonu pavienėms ar kur susimetusioms pačioms, moterims, kurti, pašyti raštus, austi, siūti tautinius drabužius. Dar maloniau jais savo darbo dėvėti ir... didžiuotis.

Prie visa to, kas čia šiaip bei taip pasakyta, tegu daugiau išmanantieji prideda, patikslina, išbraukia, papildo, kad susitelktų nuo Baltijos atplaukė debesys ir savo lietumi vešliau želdintų lietuviško medžio, Grainio liepos, ir šią bepradedančią džiūti šaką. Leisdami vienai po kitos nors ir smulkiausiai šakelei nukristi, arba medį skiepyti svetimais skiepais, svetimam miškui ir šlamėsime...

Lietuvoje tautinių drabužių likimas

Būtina susirūpinti tautinių drabužių čia išlaikymu ir todėl, kad Lietuvoje griaujami ne tik jų pagrindai, bet iškraipomos ir vaizdinės dalys: jie artinami prie kitų respublikų tautinių drabužių, tariant kuriamas vienas bolševikinis tarybinis tautinės draugystės ir taikos rūbas, kurį Maironis šaukte šaukė numesti.

Naujienu bendradarbis 1965. VIII. 27 taip rašo: "Jūsų bendradarbiui pasisekė gauti daugiau žinių apie buvusią Dainų šventę okupuotoje Lietuvoje" ... Iš šventės aprašymo išrašau apie tautinius drabužius ištraukėlę: "Kas čia naujo toje srityje, tai kiek iškraipyti tautiniai drabužiai. Ši naujenybė buvo įvesta buvusios dainų šventės proga. Drabužiams palikta tik tautiški raštai, bet jų sukirpimas ir pasiuvimas jau kitas. Dabar jie kiek priartinti prie ukrainiečių ir kai kurių kaukaziečių tautų drabužių, bet bendras vaizdas pasilieka kaip buvęs lietuviškas.

Tie pertvarkyti tautiniai drabužiai buvo iš anksto pasiūti ir visiems dainų šventės dalyviams išdalinti" (Jūsų bendradarbis).

Tačiau iš svetimo stiliaus kirpimo ir pasiuvimo bendras vaizdas negali pasilikti lietuviškas. Pridėtų prie aprašymo foto nuotraukų, tur būt, viena lietuvių, kita kitų tautybių, neįmanoma iš drabužių atskirti. Kurios iš veidų būtų lietuviškos, tai apvilktos trumpom iki liemens "čerkeskom", smailiais iki juostos iškirpimais, čerkeskiškai apsiuvinėtais kraštais. Ties kairiuoju petimi kišenėlėse baltos nosinės skepetaitės. Marškinių rankovės vos primena lietuviškas. Karolių nėra. Ant plačių, baltų, sulig sijonu ilgumo, priejuosčių, (gal tai sijonas) siuvinėtomis pažemėmis, pakabintos priekyje nuo juosmens iki apačios plačios dvilinkos juostos, atrodo, lietuviškų raštų. Ant viršugalvių balti apskritimai, apsiuvinėti "karbučiais". Panašu į rusišką vadinamą "kosinką", plaukams prilaukinti, kad nesisklaidytų...

Antra nuotrauka, kurios žmonių veidai lyg svetimoki, drabužis — baltos ilgos šlebės - suknelės, lyg vaidilučių. Apie

kaklą gilokais keturkampiais iškirpimais. Ilgos rankovės su plačiais rankovgaliams nė kiek neišsiuvinėtos. Skersai per krūtinę, nuo juosmens aukštyje, trys ilgėjančios juodi skersiniai, dviejų-trijų centimetrų pločio. Siaurutės, gal poros delnų platumo, sulig šlebe ilgio, tamsios, raštuotos prijuostės, lyg rusiškos "resos". Ant galvų balti siauryciai karbuotiniai vainikėliai ar raikšteliai.

1961 m. "Literatūros ir Meno metraštyje" matome lietuvių šokėjus, aikštėje sustojusius įprastiniais rateliais, apsirengusius dar lietuviškais tautiniais drabužiais. Tik moterys be karūnėlių!

O 1966 metų metraštyje — 1965 m. šventės šokėjus jau matome tokius, kaip parodė Naujienose bendradarbis — apvilktus valdžios pagamintais "tautiniais" drabužiais.

Truputį neįauku, kad niekas apie tuos parodytus tautinius drabužius nė nešniždelėjo, be pasirodžiusios apie sprindžio ilgumo pastabėles tariamąja nuosaka, kad taip neturėtų būti.

Nors Juozas Lingys pripažintas liaudies nusipelnusio kolektyvo valstybinio liaudies dainų ir šokių ansamblio "Lietuva" vyriausias šokių vadovas, "Tarybų Lietuvos" liaudies artistas, (išrašyta iš metraščio), bet turime suprasti, kad jis "vyriausias" tik tiek, kiek pačiam vyriausiam priimtina. J. Lingys gali būti, teisingiau, yra tik lietuviška iškaba, lietuviškų liaudies chorų ir šokėjų, apvilktų naujai sukirtu broliškos vienybės rūbu. Jeigu Lingys taip smarkiai apdovanotas, tai pagal bolševikinį būdą, ar ne tik paskirtas atleisti į "pensiją", arba šiaip pašalinti iš darbo. Su atsiūstu lietuvių tautiniu ansambliu Kanadon į parodą Lingio nėra.

Dirstelkime į foto nuotrauką "Tėviškės Ziburiai" 1967. VII. 13. (paimta tik galvos ir pečiai). Kurie dar pažįstame savo tautinius drabužius, pasakykite, kurios tautos kad ir tos moterų karūnos, į viršų platesnės, aukštesnės... Juk tai rusų, dėvimos prie jų tautinių "sarafanų". O carų giminės ir dvaro moterų, vietoje čia matomų smailiais sudėtų karūnose tamsių keturkampių ir pakraščiais, būdavo brangakmeniai... Iš karūnų kabodavo, kaip ir rusų šventikų cerkvinio galvos apdaro, platūs, ilgi "šleifai", tik labai lengvos medžiagos, "šifono", briliantais nusagstyti. (Skaityk Marmuro rūmuose iš kronikos didžiojo kun. Gavriilo Konstantinovičiaus).

Skaudu, kad tie dėvėtojai išamontinti, greičiausia, tiki ir tebežino, jog tai pataisyti, patobulinti lietuvių tautiniai drabužiai? Kai kieno paklausti, (ir Naujienų bendradarbio), kodėl svetimais drabužiais dėvi, atsakė, jog tai lietuviški... Skaudžiau, kad ir mūsų kai kurie parodos aprašinėtojai papasakojo, kad lietuvių tautinio ansamblio dalyviai apsitašę gražiai stilizuotais lietuviškais tautiniais drabužiais!!! Skaudžiausia, kad nei lietuviškų tautinių drabužių audykla, nei lietuviškos moterys, kurios tautinius drabu-

žius turi, nenuėjo jais apsirengusios tenai nuolat pasišvaistyti, parodyti atsiųstiesiems ansamblininkams, kokie tikrieji tautiniai drabužiai.

Anų rusiškai nustilizuotųjų pilnų aiškių foto nuotraukų iki šiol nė vienas mūsų laikraštis, žurnalas nėra įdėjęs, paaiškindamas skirtumą, kad pamatyti ir mūsų šokių, savo tautinių drabužių nepažįstantieji!

Kadangi lietuviškoji tautinių drabužių "forma" perdirbama pagal socialistinį turinį, tarybinėse audylose "artelėse" bus audžiama medžiaga tik tokiems tautiniams drabužiams, kokie pasirodė 1965 m. Dainų šventėje, šiais 1967 m. Kanados parodoje, kokie pasirodys vėliau. Jie bus siuvami stilizuojami tolygiose siuvyklose pagal duotas iškarpas, kol bus nustilizuoti galutinai!

Negalės nė pavieniai asmens "išsikombinuoti" tautinių drabužių, nes privatinis darbas uždraustas. Nebus nė reikiamų siūlų. Jau senokai saviškiai laiškuose primena, kad negauna tautiniams drabužiams išsiaušti siūlų, ar "laukia parvežant iš kitų respublikų. Mat, pastebėta, kad ypač ryšelis skepetaičių buvo pasklidusių, išsautų iš trijų tautinių spalvų siūlų. Tokią skepetaitę gavau ir aš.

Kodėl anokie tautiniai drabužiai kultūrinių mainų keliu negalėtų būti atplukdomi ir čia, ir visur kitur! Beveik tikra, kad ir bus. O mes, ką mes? Jeigu nuslysimė nuo tikrosios atramos, ne iš prievartos, ne vien iš nežinojimo juos tokius sugebėsime priimti, bet, gyvendami laisvame krašte, laisvai savo noru ir valia. Kas nežino, kad lietuviai, kaip ir vaikai, pasižymi imlumu.

Todėl būtina ir sau išsiaiškinti ir jaunuomenei akivaizdžiai parodyti tuos 1965 m. Lietuvoje įsakymu įvestuosius "graždankinius" drabužius ir jau rodomus čia visokius apgaulingus pādirbinius. O į Lietuvą kultūrinių mainų "teise" mėginti siūsti dovanų tikrų tautinių drabužių, foto nuotraukų, albumų... Ypač tesiuočia ir veža tie, kurie taip trokšte trokšta net per valdžios įstaigas šlakstyti su tauta "lietuviškąja atgaja"... Šlakstyti reikia, bet tik iš tikrųjų šaltinių.

Zingsniais ar lėktuvais?

Lėčiau važiuosi,
toliau nuvyksi.
(Žmonių išmintis)

Ir tu, ir tu, ir dar trečiu.

Milijonais metų žingsniu, ilgesniu ar trumpesniu, atėjo dabartis, ką pakeliui nauja parodydama, ką užklodama, ką vėl prikeldama ir kaip naujybę atnešdama.

Gerai ir būtina skristi iš vienos žinomos ar nežinomos vietos į kitą žingsniu atneštais, iš žmogaus rankų paleistais lėktuvais, pasikinkius gamtos jėgą, važiuoti greitkeliais mašinomis. Kitaip ir būti negali. Tai dabartinis vykimo būdas. Ir dar jokiū būdu ne galas, o tik galo pra-

džia... Greitai pasiekiamose visokiose vietose daug ką pamatysi pagal skubą, lėtumą, pagal savo pomėgius, vykimo tikslą... Lėktuvais atskrisi ir į tautinių šokių šventę.

Tačiau nei skridamas, nei važiuodamas aptvertu iš šalių greitkeliu, nieko aplinkui giliau neįžiūrėsi. Skridai ir praskridai, važiavai ir pravažiavai. Pasilikai su nuosava susisiekimo priemone ir jos skuba — žingsniu. Ir dar su trečiąja, bent skubiausiaja priemone — mintimi. Su šiom dviem ateinama šokti į šokių sales.

Tad sužinosi ir pamatysi daug daugiau, nuodugniau, kur būtina, vaikščioldamas žingsniu, kad ir lazdele pasiramščiudamas. O vaikščioldamas po lietuviškus, svetimoje žemėje, beržynus, ažuolynus, eglėnus... ir jų atžalynus kur-nėkur netyčia užminsi sutrūnijusių dulkių krepšelytį skustbezdali; numausi aukščiau iškeltą raudoną kepuraitę musmires; įžiūrėsi tarp aukštų smilgų storaliemenį baravyką; po drebulėmis susitiksi su plačiomis, geromis akimis jaučakų; pakėlus eglės šaką, pasveikinsi voveriukų šeimelę; džiaugsiesi išvirtusio medžio kelmą aptūpusiais kelmuočiais, šyptelsi patakėse sustojusioms trumpaamžėms spalvingosioms umėdaitėms... Ir pagauna mintis.

Ar ne per daug reikalaujama iš nuosirdžiai atsidėjus dirbančiųjų savo tautos darbą, apie kuriuos net pripažinta tiesa "kas veža, tą ir plaka..." Ar ne per mažai — tik iš būnančiųjų? Ir, žinoma, nieko — iš išėinančiųjų, savo išėjimą teisingančių pačių susikurtomis, neva nenugalimomis kliūtėmis — kliūtelėmis. Būtiną naudinga, kad jas kas nors surašytų į mūsų kelių čia juostą. Keletas iš jų, lyg gražuolė prieš veidrodį, staisosi ir taip. — Tau pasirodys lietuviškumas, kai ateis paskutinioji, lyg ta paskutinioji, suprask mirtis, tik vieniem lietuviams ateina! Užsidėk ant galvos "babuška"... Nekurk valstybės valstybėje... Laikas savo aštriais dantimis visa sugrauš, sulygins. Ar užmiršai Mairono pamokymą "Nebeužtvenksi upės bėgimo"... O kas parašyta emigrantinėse taisyklėse?... Ar ne po 15—20-ties metų tautiniai iškysūliai turėtų būti nulyginti? Ką-ą-ą?...

Maironį atsimenu. Jo neužtvenkiamos upės bėgimo prasmę tuoj paaiškins už mane kitas. O aš už savo tokios valstybės valstybėje kūrimą ne tik nebuvau hausta ir baudžiama, bet įgijusi didžiausią pasitikėjimą, su kuriais man teko susitikti. Gal kada papasakosiu... Laikas ar ne tik greičiau sugrauš varnų maitą, negu balandžių viltį, greičiau sugriauš babelio bokštus, negu palauš čiurlionišką lietuvišką avižą. (Aviža prašė ją gražiai pasėti) pasėta "kosmose", visatoje, arba karalius, ieškančius ir suradusius atgimimo šaltinius savo tautoje...

Trečioji Tautinių šokių šventė įvyks todėl, kad dar yra mokytojų ir ateinančio mokyti jaunimo. Vaikščioldama jos takais ir norėjau, pirmiausia, surasti atitinkamą žodį apie avo tautos dvasinių jėgų kūrybą. Bet, sulyginus jį su čiurlioniškuoju ir kitų panašiais žodžiais, vaizdais ir garsais, manasis išėjo blankus šešėlis. Susiraminiu tuo: jeigu neišvengiama likti šešėliu, tai geriau savo krašto ir savo žmonių.

Vaizdelis iš II-sios
Tautinių šokių
šventės.

MARIJAMPOLĖS GIMNAZIJA . . .

(Atkelta iš 3-čio psl.)

jo, nors negrįžtamai pašalintų buvo nedaug, dalis nusikėlė į kitas gimnazijas. Šio streiko žymesnis laimėjimas buvo tas, kad mokinių internatas (gimnazijos mokinių bendrabutis) buvo uždarytas ir mokiniai nebuvo verčiami jame gyventi. Anų metų mokinių revoliucinės nuotaikos Marijampolės gimnazijoje pasireiškėdavo ir išskirtinai jaunuoliškais veiksmais reiki visa, kas buvo maskoliška, ar bent kiek turėjo ryšio su caru (caro paveikslas salėje), nors tai būtų nepolitiska ir objektyviai moksliska. Gimnazijos direktoriaus sumanymu buvo ruošiamos Marijampolės visuomeninei viešos nepolitinės paskaitos: populiaros mokslo lekcijos (naučeno populiarneje lekcijoje) gimnazijos namų salėje (čia buvo didelis caro paveikslas) sekmadeniais popietinėmis valandomis. Šias paskaitas paruošdavo pagal savo specialybę ir skaitė gimnazijos mokytojai: rusų literatūros, gamtos, fizikos ir kt. Taip pvz. fizikos mokytojas Razumiejičkas turėjo paskaitą Rentgeno spindulių tema su atitinkama aparatūra. Į paskaitas susirinkdavo vietos rusų šviesuomenė: įstaigų viršininkai, tarnautojai, kariuomenės karininkai su žmonomis. Buvo leista šiose paskaitose dalyvauti ir aukštesniųjų klasių mokiniams. Ir atsitiko taip, kad vienos šių paskaitų metu salėje (ir čia rašančiam teko ten būti) pasklido nežmoniškai baurus kvapas — salėje tarp kėdžių buvo rastas atkūrimas buteliukas su palietu dvokiančiu skysčiu. Po šio įvykio paskaitų daugiau nebuvo.

"Žiburio" gimnazija

Buvo formalinio pagrindo ir J. Kirlys, nors ne be bolševikiškos druskos ir netiesos trumpai (42 - 43 psl.) paminėjo I d. karui baigiantis Marijampolėje veikusią "Žiburio" gimnaziją. Mat, ši dar vokiečių okupacijos 1917 metų pabaigoje "Žiburio" draugijos įsteigtoji mokykla (iš pradžių likta 4 klasių) vėliau buvo Lietuvos vyriausybės suvalstybinta, suteikiant jai Rygiškių Jono valstybinės gimnazijos vardą. Tad ji, jau valstybinė, sudarė tęsinį prieš karą buvusios valstybinės rusų gimnazijos, karo metu nusikėlusios į Jaroslavlį. Dėl to iki šiol veikianti Marijampolės gimnazija šiais metais yra minima, kaip 100 metų sukaktuvinė, rusų valdžios įsteigtoji 1867 metais

"Žiburio" gimnazijai paminėti J. Kirlys panaudojo buvusį jos mokinį, vėliau žymųjį rašytoją Borutą ir, tarsi paties K. Borutos žodžius kartodamas, rašo taip: "Aš (Boruta), nors atsikratęs klerikalinų prietarų, laikiausi nuošaliai, domėdamasis vien literatūra. Tikslai, kai mano suolo draugą direktorių kunigą pašalinę iš mokyklos, kaip "bažnyčios ir tėvynės" priešą, protestuodamas tren-

kiau kumščiu ir perėjau į "aušrininkus".

Iš kurios organizacijos jis yra perėjęs į "aušrininkus" ir kodėl nuslėpta jo draugo pavardė? Ir čia kažkas ne taip, kaip turėtų būti: jeigu Boruta trenkė kumščiu tuomet, kai direktorius buvo dar kunigas (Visgirda), tai "aušrininkų" mokykloje dar nebuvo, o kai susiorganizavo "aušrininkai" 1918 metams baigiantis (pirm. Šmulkstys), tai "Žiburio" gimnazijos direktorius jau buvo ne kunigas, o gyd. Jokantas. J. Kirlys paminėjęs ir mokytoją S. Totorių, iš "Tarybų Rusijos grįžusį matematiką, baigusį Maskvos universitetą" ir "pareikšusį norą dirbti Marijampolės gimnazijoje, kurią jis pats 1909 m. buvo baigęs", tačiau, anot Kirlio, kunigai, "Žiburio" gimnazijos vadovai, pareikalavo iš mokytojo Totoriaus "pasizadėti raštu, kad jis dirbdamas gimnazijoje niekad neskleis mokinių tarpe socialistinių idėjų, neveiks nieko, kas būtų priešinga katalikiškajai ideologijai". Visų pirma netiesa, kad S. Totorius yra baigęs Maskvos universitetą — jis yra baigęs Petrapiolio universitetą. Be to, neįtikėtina, kad net klerikalinė (ne bolševikinė) vadovybė reikalautų tokio raštiško pasižadėjimo, o ir oficialusis gimnazijos vadovas tuomet jau buvo ne kunigas. Atrodo, kad tatau prasimanyta, net ir tai, kad iš viso S. Totorius "Žiburio" gimnazijoje būtų dirbęs.

Realinė Gimnazija

Išskirtinai didelio J. Kirlio dėmesio yra "nusipelnusi" Realinė Marijampolės gimnazija, nors ji ir buvo Marijampolėje, bet nėra sukaktuvinė ir nieko bendra neturėjusi su J. Kirlio aprašoma "Šimtamete mokykla." J. Kirlys Realinei Marijampolės gimnazijai yra paskyręs net dešimtį savo brošiūros puslapių (44 - 54 psl.). Kodėl nieku čia dėtai mokyklai tiek rūpesčio? Taip yra dėl to, kad J. Kirliui yra naudinga Realinę gimnaziją paversti propagandos arkliu, anot kurio galima krauti visokį bolševikišką šlamštą.

Jau apie patį Realinės gimnazijos įsteigimą J. Kirlys taip posmuoja: "Grupė pažangių Marijampolės inteligentų — A. Bulota, A. Lastas, A. Blūdžius ir kiti — nepaisydami vietos kunigų ir reakcinės buržuazijos pasipriešinimo, pasiryžo įkurti Marijampolės realinę gimnaziją". Tiesa betgi yra kitokia. Steigėjų Komitetą sudarė ir šių gimnazijų įsteigė: adv. A. Bulota, adv. L. Ciplijauskas, aptiekininkas V. Bartlingas, altorių meistris Penčyla, ūkininkas Masaitis ir mokytojai Jonas ir Antanina Valaičiai. Realinei gimnazijai pradėjus veikti (1919 m. sausio 10 d.), Steigėjų Komitetas virto Realinės Marijampolės Gimnazijos Laikytojų Komitetu ir buvo praplėstas — jį papildė nauji nariai, pakviesti gimnazijoje dirbti mokyto-

jai: Amanda Pūdymaitytė, Adomas Lastas, vėliau J. Žiugžda, S. Totorius. Dėl gimnazijos darbo ir vidaus tvarkos J. Kirlys taip prasimano: "Mokiniai buvo supažindinami su darvinizmo pagrindais, jiems buvo materialistiškai aiškinamas visuomenės gyvenimo vystymasis ir kt. Pati realinė gimnazija, skirtingai nuo valstybinės gimnazijos, tvarkėsi demokratiniais pagrindais, čia mokiniai turėjo išsiritę savo tarybą iš septynių asmenų (kiekviena klasė rinko po vieną atstovą)".

Betgi iš tikrųjų buvo taip, kad Realinėje gimnazijoje nebuvo primygtinai peršamas nei darvinizmas, nei materializmas. Mokiniai tiek buvo supažindinami su mokslo disciplinomis, kiek objektyviai dėstant dalyką, buvo įmanoma ir kiek reikėjo pagal gimnazijos mokslo programą. Tiesa, kad Realinėje gimnazijoje veikė plačiau garsėjusi Mokiųjų Taryba, turėjusi tikslą telkti mokinius bendriniam darbui ir saviuoklai, mokytojams vadovaujant. Bet Mokiųjų Tarybos sudėtis buvo kitokia, negu J. Kirlio pramanyta: Mokiųjų Tarybą sudarė ne 7 atstovai po vieną iš klasių, o 8 atstovai po du iš aukštesniųjų klasių (IV-VII) ir po du atstovai iš žemesniųjų klasių (I-III) žiūrovų teisėmis, iš viso 14 mokinių ir 2 mokytojai. Mokytojų Tarybos atstovai. Kas dėl ideologinių mokinių organizacijų, kurių Realinėje gimnazijoje registruotų buvo keturios (aušrininkai, visuomenininkai, ateitininkai, bešaliai. Nekliudomas veikė gyvasis rožančius su pirm. Nalkevičiūte), J. Kirlys visom keturiom įsikimba tikslai į "visuomenininkų" kuopelę ir, ją bolševikindamas, kraute apkrauna tokiais veiksmiais, kurie J. Kirliui privalomu būdu yra pramanyti, ar iš viso neįtikėtini. Taip, pavyzdžiui, J. Kirlys rašo: "1920 m. pavasarį Realinės gimnazijos "visuomenininkų" atstovas B. Pranskus (Anskaitis) dalyvavo Lietuvos komunistinės jaunimo Sąjungos Konferencijoje. Po konferencijos "visuomenininkai" persiorganizavo į komjaunimo organizaciją, kuri vėliau savo dė-

ni skyrė jau ne vien moksleivėjai, bet svarbiausia darbu darbininkų ir valstiečių tarpe". Mokinys Askaitis galėjo būti linkęs į komunistus, bet didesnės įtakos "visuomenininkų" kuopelėje neturėjo. Ką čia J. Kirlys rašo, neįtikėtina jau ir dėl to, kad nepasakoma, nei kur, nei tiksliai kada tokia "konferencija" įvyko. Be to, "komjaunimas" iš viso jau vėlesnio laiko bolševikų okupuotoje Lietuvoje maskoliškas padaras. Čia minimu laiku plačiai veikė darbininkų ir valstiečių tarpe socialdemokratų su jau iš tradicijos organizuotais "visuomenininkais" — studentais, moksleiviais. Tariau mas pagal J. Kirli R. gimnazijos "visuomenininkų" persiorganizavimas į "komjaunimą", bus prasimanytas, nes, kažkam įskundus, didžioji "visuomenininkų" kuopelės narių dalis (ne mažiau 10), su Dovydaičiu priešakyje buvo areštuoti, laikyti kalėjime, tardyti, sudaryta byla, bet valstybės gynėjas Kaune dėl nepakankamų kaltės įrodymų bylą panaikino. Nepatekęs į šią bylą bolševikuojantis Anskaitis galėjo turėti ryšio su vienu kitu bolševikėliu ir už Marijampolės ribų, bet žymesnės ir plačiau veikiančios bolševikų jaunimo organizacijos Marijampolėje ir apylinkėse nebuvo.

O štai dar ir toks bolševikiškos fantazijos šėdėvas: "1920 m. pavasarį realinės gimnazijos bešalių organizacija surengė vakarą. Orkestrui grojant Marseljetę, į gimnazijos salę įsiveržė būrys kareivių ir pareikalavo sugroti "tautos himną" (būdingos kabutės!). Orkestrui nepaklausius, buvo suimti vakaro organizatoriai ir pristatyti į komendantūrą". Visa tai yra gryniausias prasimanymas. R. gimnazijoje žemesniųjų klasių mokinių vadinamoji "bešalių" organizacija buvo dar iš Voronežo čion atsikėlus, bet tai buvo grynai bendrojo lavinimosi org. pagal patį "bešalių" pavadinimą, ir jeigu kuris nors jos narys mėgino bendrauti pvz. su "visuomenininkais, tai iš organizacijos buvo šalinamas.

(Bus daugiau)

Jau išėjo iš spaudos ir galima gauti knygų rinkoje

AMERIKOS LIETUVIŲ POLITIKA

Dr. Kazio Šidlausko knyga apie Amerikos lietuvių pastangas daryti įtakos krašto politiką. 102 psl. Kaina \$1.50.

Knygos bus išsiųstos, jei \$1.50 čekis arba Money Orderis bus pasiųstas tokiu adresu:

NAUJIENOS,

1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materialų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

A. KELMUTIS

ŽIUPSNELIS PRISIMINIMŲ IŠ MANO JAUNYSTĖS DIENŲ

II.

Mano jaunystės dienomis žmonės mėgdavo šventadieniais gausiau lankyti bažnyčiose, ir pamaldų metu didesnės žmonių minios meldavosi šventoriuose, t. y., vietose aplink bažnyčias. Kai pamaldos pasibaigdavo, tai tuose šventoriuose žmonės sugūžėję tarp savęs pasikalbėdavo apie įvairius savo dalykus. Šventadieniais daugelis krautivių būdavo atidarytos, nes tokiu būdu visiems būdavo patogesnė proga prisipirkti sau reikalingų daiktų.

Jeį parapijos bažnyčią reikėdavo apsilankyti vyskupas, tai tokiomis progomis didelės žmonių minios stengdavosi prigūžėti į tąsias iškilmingas sutiktuves. Dar gražiai atsimenu, kai 1898 metais vyskupas Antanas Baranauskas (1835 — 1902) apsilankė Kalvarijos bažnyčioje (Suvalkijoje). Nors buvo sužinota dviem savaitėm anksčiau, kad jis atvyks į Kalvariją, bet tam tikra mūsų žmonių grupė nutarė jį iškilmingai sutikti jam įvažiuojant į Kalvarijos miestą. Jau tada teko man nugirsti iš atvykusių pas mano tėvą žmonių, kad reikia tą vyskupą, jiems jau žinomą "Anykščių šilelio" poemos autorių, tinkamai pagerbti. Ir buvo jų sugalvota paruošti keturis raitelius su tam tikra apranga, kaip kad seniau Lietuvos kunigaikščių laikais, taigi su tam tikromis kepurėmis, su tam tikrais apsiaustais ir su kardais buvo pasiūlyta padaryti iš medžio, o makštis iš odos. Kai atvykimo dieną tie paruoštieji raiteliai, sėdėdami ant gražiai pabalnotų žirgų, pasirodė mieste, tad tuojau daugybė žmonių labai susidomėjo tomis pasitiktuvėmis, ir gana didelės žmonių minios keliavo į miesto pietinę dalį pamatyti iš Seinų atvykstantį vyskupą Antaną Baranauską. Ir man pačiam teko tada pirmą kartą pamatyti "Anykščių šilelio" poemos autorių, lydimą tų keturių gražiai pasipuošusių su kardais raitelių, kurie jojo šalia važiuojančio karietoje vyskupo.

Atvykus vyskupui A. Baranauskui į Kalvariją ir apsistojus klebonijoje buvo sukviesti vakare svečiai į pagerbtuves. Į tas pagerbtuves buvo pakviesti kitų tikybų dvasininkai ir taip pat kankurie aukštesnieji valdžios pareigūnai.

Dėl visa ko klebonijoje buvo atsiklausta paties vyskupo, koks jam valgis tokia proga būtų geriausias; ir jis pasisakė, kad galės viską valgyti, bet maloniausiai būtų, jei galėtų kaip reikiant pavalgyti rūgusio pieno su šutintomis bulvėmis. Kadangi tą kartą klebonijoje nebuvo rūgštaus pieno, o bulvių buvo pakankamai, tai valgių ruo-

šėjai nutarė nusiųsti į mano tėviškę (už dviejų kilometrų) dvi merginas, kad jos ko greičiausiai tą rūgštų pieną atneštų, nes žinojo, kad tokio rūgštaus pieno visada mano tėviškėje yra. Tad greitai tos merginos atbėgo į mano tėviškę ir pasisakė apie tą rūgštų pieną, ir juodviem tuojau buvo parūpinta du nemaži moliniai puodai su tuo pienu. Kadangi toks nešyns nebuvo lengvas, tai mano paties pasiūlymu buvo tuojau paruoštas vienaarklis vežimukas, ir aš pats įsėdęs į tą vežimuką ir pasodinęs tas dvi merginas su pienu greitai nuvažiavau į kleboniją. Kai tas pienas buvo nuvežtas, tai man tuojau buvo, kaip mainais, atnešta į vežimuką paukštienos kepsnių ir dar visokių gardumynų, tad sugrįžus namo buvo taip pat malonu pasivaikinti tokiais patiekalais. Kai pačiam vyskupui buvo paduodamas tas rūgštus pienas, tai ir kitiems svečiams buvo padedama lėkštė su tuo pienu, ir tokiu būdu visiems patiko pasmaguriuoti.

Kai kitą dieną bažnyčioje tęsėsi pamaldos dalyvaujant vyskupui, tai nepaprastai daug žmonių buvo susirinkę, nes kiekvienas norėjo savo akimis pamatyti vyskupą. Tiek pačioje bažnyčioje, tiek šventoriuje žmonių buvo labai daug. Pasibaigus pamaldoms, vyskupui teko iš zakrastijos eiti į kleboniją, tai visas tas ėjimo takelis iš abiejų pusių buvo apstatytas tam tikra sargyba, kuri susidėjo iš daugybės klierikų ir kunigų. Ta sargyba buvo sudaryta tam, kad toj eisenoj būtų apsaugota nuo kokių nors nepageidaujamų nuotykių. Mat, tada žmonės stengėsi atiduoti vyskupui pagarbą visokiais gestais, dažniausiai kokių nors pabučiavimu, jei ne į ranką, tai bent į plevesuojantį apsiausto skverną.

Kadangi šventoriuje buvo didelė žmonių kamsatis, tai man buvo pasiūlyta įlipti į šventoriuje esantį medį ir atsistėti ant jojo šakos; ir ten buvo labai patogi vieta prie tako, kuriuo ėjo vyskupas su savo palydovais į kleboniją. Buvo man tokiu būdu sudaryta labai gera proga viską pamatyti. Netoli esant to paties medžio šakos buvo tada nutūpęs viena paukštis, kuris gražiai sučiulbėjo, nes, tur būt, ir jam patiko tas vaizdas. Kiti žmonės taip pat susodino savo vaikus ant kitų medžio šakų, taigi visiems atrodė gražus vaizdas, nes žmonių buvo ne tik ant žemės, bet ir medžiuose. Kai vyskupas su savo palydovais išėjo iš zakrastijos, tai tuojau žmonės iš abiejų pusių stengėsi arčiau prieiti, ir aš pastebėjau, kad vėjo pajudintą vyskupo apsiaustą viena moterėlė greitai pribėgusi rankomis sučiupo ir mandagiai pabučiavo plėvesuojantį skverną; kiti žmonės irgi norėjo panašų veiksmą atlikti, bet palydovai pasis-

tengė sulaukyti žmones nuo tokių veiksmų.

Kitą dieną vyskupui A. Baranauskui teko išvažiuoti iš Kalvarijos, ir tada taip pat susirinko dideli būriai žmonių. Kai jis išėjo iš klebonijos ir įsėdo su savo palydovais į gražiai pakinkytą bričką, tai vėl teko man pamatyti daugelį žmonių pribėgančių prie tos bričkos ir bučiuojančių į tos bričkos ratus, į ratpėdžius, norėdami bent tokiu būdu pareikšti vyskupui didžiausią pagarbą.

Tais laikais pasireiškė tokie nuotykių ypač buvo labai įdomūs bei žavingi mokyklų mokiniams, ką aš pats patyriau iš mano pažįstamų bendramokslų, kurie dažnai vienas kitam pasakodavo apie tuos raitelius, apie žmonių skverbimąsi pabučiuoti vyskupą, apie vaikų laipiojimą į medžius šventoriuje, kad geriau viską matytų.

Šia proga šį tą pasakysiu apie tą mokyklą, kurioje tada mokiausi. Toji mokykla tada vadinosi miesto dviklasė mokykla, susidedanti iš prirengiamosios skyriaus ir kitų penkių skyrių. Į pirmą skyrių buvo priimami tie, kurie jau mokėjo skaityti, rašyti ir skaičiuoti, o kurie tokių dalykų nemokėjo, įstodavo į vadinamąjį prirengiamąjį skyrių. Anksčiau toji mokykla buvo tokia, kaip kitose vietose, susidedanti iš trijų skyrių. Bet įvairūs miesto ponai sumanė prašyti valdžią, kad būtų įsteigta gimnazija arba bent progimnazija, nes jiems būdavo labai nepatogu savo vaikus, baigusius pradžios mokyklą, leisti į tolokai esančias gimnazijas kituose miestuose. Valdžia vis dėlto neleido

steigti nei gimnazijos, nei progimnazijos. Tada tie vadinamieji ponai sumanė įsteigti vadinamąją dviklasę mokyklą. Bet buvo sugalvota, kad toje vadinamojoje dviklasėje mokykloje viskas būtų nuodugnai dėstoma ir prilygstama maždaug keturklasei mokyklai (progimnazijai). Mokyklos programą tinkamai paruošė mokytojas Albavičius, kuris ligi pirmojo pasaulinio karo (1914) buvo vyriausias vedėjas. Taigi paskui kai kas stebėjosi, kad baigusieji tą dviklasę mokyklą gerai mokėjo tokius dalykus kaip algebrą, geometriją, fiziką ir kitus dalykus, o iš svetimųjų kalbų vokiečių kalbą. Tik visai nebuvo dėstoma lotynų kalba; ir kas norėjo, pavyzdžiui, patekti į dvasinę seminariją, tas per atostogas privačiomis pamokomis tatai pasiekdavo. Žinoma, tokioje mokykloje lengviau buvo mokytis tiems, kurie turėjo didesnius gabumus, todėl daugelis mokinių paliaudavo mokytis išėję tik tris skyrius. Kadangi mano mokymosi laikais buvo uždrausta lietuvių kalba, tai tikybos pamokoms lietuviai neturėjo jokių vadovėlių, nors tos pamokos kunigų buvo dėstomos lietuviškai. Tikybą tada (vieną pamoką per savaitę) vienas po kito dėstė šie kunigai: Adomas Grinevičius, Juozas Šmulskštys, Valaitis, Jankauskas.

(Bus daugiau)

Jeigu nori sužinoti naujausias ir tikriausias žinias, kas dedasi pasaulyje ir okupuotoje Lietuvoje — skaityk dienraštį "Naujienas".

ŠVENČIŲ NUOLAI DOS

AUTOMOBILIAMS, TELEVIZIJŲ APARATAMS,
TAPE RECORDERS, TRANSISTINIAMS RADIO
IR MOTOCIKLAMS URAL — 2-K-750M
(su šoninėmis sėdynėmis), kuriuos galite pirkti kaipo
DOVANAS SAVO GIMINĖMS I U.S.S.R.

Papigintos kainos aukščiau išvardintoms prekėms, kurios
yra mūsų kainoraščiuose, galioja nuo

SPALIO 1 D. IKI GRUODŽIO 31 D., 1967

Dėl smulkesnių informacijų prašome kreiptis į mūsų
skyrius:

GLOBE PARCEL SERVICE, INC.

716 Walnut Street, Philadelphia, Pa. 19106

Tel.: 215 — WA 5-3455

arba į bet kurį jų skyrių.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

45 West 45 St., New York, N. Y. 10036

Tel.: 212 — CI 5-7905

arba į bet kurį jų skyrių.

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

1530 Bedford Ave., Brooklyn, N. Y. 11216

Tel.: 212 — IN 7-5522

arba į bet kurį jų skyrių,

arba tiesiog:

PODAROGIFTS, Inc.

220 Park Avenue South (kampas 18-tos g-vės)

New York, N. Y. 10003. Telef.: 212 - 228-9547

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

DAIL. MURINAS GRĮŽTA Į ČIURLIONIO GALERIJĄ

Čiurlionio galerija Chicagoje savo veiklos sezoną pradeda su dail. Broniaus Murino paroda kitą šeštadienį, spalio 7 d. 6:30 val. vakaro. Murinas pasirodys su 56 naujaisiais akvarelės darbais. Malonu, kad Murinas, vienas iš geriausių mūsų akvarelisčių, pradėjo, galima sakyti, trečią etapą, pasukdamas ekspresionizmo kryptimi. Ekspresionizmas skiriasi nuo impresionizmo tuo, kad dailininkas kūrė ką jaučia, ką intelektualinis pašaukimas labiau vertina. O impresionizmas yra išvirsinė daiktų tikrovė — šviesos ir spalvų ritmas bei tam tikras grožis.

Murino naujaisieji paveiks-lai pasižymi spalvų gausumu, formos bei kompozicijos tvirtumu. Būsimoj jo parodoj lankytojas matys naturmortus, gėles, gamtovaizdžius, sukurtus neatsižadant realistinės formos su meile ir nuoširdumu. Tiesa, yra pora abstrakčių paveikslų, bet nežiūrint jų daiktiskumo, esmėje spalvos triumfoja. Be to, dailininkas pabandė kurti surrealistinio stiliaus darbus, bet jis nepretenduoja būti surrealistu atstovu. Vienu žodžiu, dail. Br. Murinas su šia savo paroda skelbia trečią savo kūrybos etapą ir tai geroj pusėj, padarydamas didelę pažangą savo specialybėje — akvarelės technikoje, kuri yra labiau sudėtinga negu aliejinė tapyba.

STACIA LUKOSUS PARODA

St. Balzeko, Jr. Lietuvių kultūros muziejaus galerijoje ant rame aukšte yra išstatyta 27 Stacia Lukosus ofortai, akvare-

lė ir keletas aliejinų darbų. Be geriausių josios grafikos darbais laikytini ofortai, pvz. "Erškėšių vainikas", "Zeus", "Vigil" ir viena litografija. Nėblogas mergaitės portretukas (al.). Iš akvarelės — "Vienatvė".

Visi Stacia Lukosus darbai realistiniai, nedidelio formato. Paroda pasibaigs spalio 7 d. Įėjimas nemokamas. Katalogo nėra. Yra tik paveikslų sąrašas (vienas lapas).

AUSTRALŲ PARODA

Dalyvauja D. Ancevičius

Sears Vincent Price galerijoje, 140 E. Ontario St., dabar yra suruošta grupinė Australijos dailininkų darbų paroda, kurioje dalyvauja ir lietuvis dailininkas D. Ancevičius, su abstrakto darbu Nr. 1.

Australijos dailininkai, kartu ir mūsų lietuviai gražiai reiškiasi moderniosios dailės srityje. Sears Vincent Price meno galerija specializuojasi parinktiniais šio krašto ir užsienio meno kūriniams. Patartina parodą pamatyti. Įėjimas nemokamas.

SKUPAS ILLINOJAUS

VALSTYBĖS MUZIEJUJE

Šią vasarą Illinois State Museum Springfielde buvo surengęs pasižymėjusių dailininkų darbų parodą. Jų tarpe Anthony J. Cooper (Skupas) buvo išstatęs autoportretą. Paroda tęsiasi 6 mėnesius. Šis muziejus turi įsigijęs vieną Skupo kūrinių — sūnaus portretą.

ANASTAZIJA TAMOŠAITIENĖ

"SAULĖS SPINDULIAI"

ANASTAZIJOS TAMOŠAITIENĖS PARODA DETROITO UNIVERSITETE

University of Detroit Library Building, Livernois, prie McNichols gat. šiandien atidaroma dail. Anastazijos Tamošaitienės kurinių paroda. Išstatoma 20 aliejų, 5 guašo darbai ir 9 kilimai. Taip pat lietuvių tautiniai drabužiai.

Praėjusį šeštadienį "Naujienų" priede Alfonsas Nakas plačiau parašė apie dail. Tamošaitienės būsimą parodą. Josios paroda tęsis iki spalio 8 d.

Dail. A. Tamošaitienė tikrai nusipelnė pagarbos, kaip daugelio menų puoselėtoja, ypatin-

gai yra autoritetas liaudies meno, kaip ir josios vyras dail. Antanas Tamošaitis. Ji yra puiki tapytoja, audėja gobelenų, kilimų ir moterų tautinių drabužių siuvėja. Visa josios kūryba grindžiama gamtoje regimais elementais. Savo įkvėpimą semia iš realios medžiagos ir duoda tai medžiagai menišką formą, išreiškia emocijas pavydėtina gražiomis spalvomis ir tautiniais raštais gobelnuose bei kilimuose. Tamošaitienės parodos katalogui gražų įvadą parašė prof. Justinas Pikunas, Ph. D., Detroito universiteto fakulteto narys.

Prie šio rašinio dedame parodos katalogo viršelio reprodukciją. Šis Tamošaitienės kūrinys atrodo gryna abstrakcija, bet tai reiškia saulės spindulių susikryžiovimą.

Nėra abejonės, kad A. Tamošaitienės paroda detroitiešiams suteiks didelio estetinio malonumo.

J. PAUKŠTIENĖS PARODA CLEVELANDE

Dail. Jadvygos Paukštienės tapybos paroda Clevelande Čiurlionio ansamblio namuose įvyksta spalio 7 ir 8 d. Paroda rengia birutininkės. Išstatoma 50 darbų. J. Paukštienė gyvena Chicagoje.

BIZNIERIAI, KURIE GARSINASI "NAUJENOSE" — TURIGERIAUSIA PASISEKIMA BIZNYJE — TAD GARSINKIS IR TU.

— NAUJENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, SEPTEMBER 30, 1967

BR. MURINAS

"Malonus pavėsis"

Iš atidaromos Br. Murino parodos spalio 7 d. Čiurlionio galerijoje